

SKATTEFRITT SPARANDE

Från en österrikisk finansexpert, d:r *Wilhelm König*, vilken sedan några år uppehåller sig i Sverige, ha vi mottagit nedanstående inlägg. Det kan tilläggas att hrr Håstad och Hjalmarsson vid årets riksdag väckte en motion med yrkande om skyndsamma åtgärder för ett skattefritt sparande; motionen ledde ej till någon riksdagsskrivelse, då bevillningsutskottet i ett välvilligt utlåtande sade sig förutsätta att regeringen ägnar problemet all uppmärksamhet.

OM EN finansminister inbillar sig vara allsmäktig och ändå försöker att pressa ut mera ur ett folkhushåll, så kan det lyckas honom endast skenbart för ögonblicket. Han är nämligen ovedersägligen tvungen att genast till folkhushållet återleverera det som han pressat ut för mycket. Denna återleverans kan ta form av subventioner eller genom att se genom fingrarna med skatteskolare och ökade skatterestantier. Den kan också ta direkt form som t. ex. genom att gäldenären avlastas medelst penningvärdeminskning under en sedelinflation, eller genom andra lika skadliga som urspårade valutamanipulationer, eller rent av medelst centraldirigerad planhushållning — d. v. s. i varje fall medelst konstgjord nedtryckning av existensminimum antingen för hela folket eller för enskilda skikt inom folkhushållet. Inget av dessa lönlösa försök mot naturen förlöper dock framgångsrikt, eller utan allvarliga och mestadels länge efterverkande skador på hela näringslivet som ofta nog skakar statsväsendets struktur.

Riktig är endast sådan skatt som kan bestridas av varje folkhushållsindivid ur hans löpande inkomst, utan att därför hans prestationsduglighet inskränkes. D. v. s. en beskattning som tar hänsyn till det individuella existensminimum, men för all del inte existensminimum på fattighus- eller ålderdomsnivå. Ty existensminimum för en till alltför stor lagerhållning tvingad köpman, industriföretagare eller bankir är nu en gång ganska annorlunda än en daglönares eller hantverkares. Och man bör beakta att från skattesynpunkt sett är företag av varjehanda slag, alltså även juridiska personer, som skattesubjekt individer med var och en sitt specifika existensminimum.

Men även om finansministrarna voro insiktsfulla nog att ta hänsyn till den nämnda järnhårda lagen, så vore därmed endast de

grövsta och hotfullaste skadorna på näringslivet, folkhushållet, undvikna. Ty om verkligen hela det maximum som nämnda lag anger tas ut, skulle näringslivet ändå stagnera: det blev ju ingen marginal för något som helst fortskridande. Även det permanenta upprätthållandet av produktionsapparaten vore omöjligt, i betraktande av konkurrensen från ekonomiskt framåtskridande stater.

Alltså, även då yttre omständigheter kräver maximal beskattning måste man, utöver det specifika existensminimum, också ta hänsyn till ett *spar-minimum*. D. v. s. det måste möjliggöras att av de konsumtionsvaror som frambringas under en produktionsperiod — och vilka i sin helhet bildar socialprodukten för samma period — insparas en del, för försörjning av de arbetare som å sin sida inte framställa konsumtionsvaror, d. v. s. varor som inte under samma eller en av de allra närmast följande perioderna konsumeras, utan i stället skola tjäna den framtida produktionen. Det är dessa tillgångar som vanligen betecknas som kapitaltillgångar.

En parentes. Med »sparandet», ett nästan alltid missförstått begrepp, är det nu samma sak som med nästan alla andra nationalekonomiska fenomen. Man betecknar med ett enda uttryck företeelser som innehåller ett när man betraktar dem från privatekonomisk synpunkt, och något helt annat när man ser dem ur nationalekonomisk synvinkel. Privatekonomiskt sett är det mycket riktigt sparad då en folkhushållsindivid inte konsumerar hela sin inkomst, utan inskränker sin konsumtion för att med en del av sin inkomst köpa t. ex. statsobligationer och på detta sätt reserverar en inkomstdel för eventuella fordringar under en kommande ekonomiperiod. Nationalekonomiskt sett är därmed emellertid ingenting sparad. Ty om staten ger sig till att med summan för de till spararna sålda obligationerna betala sparandets kontrollanter eller att avlöna andra improduktiva statstjänstemän (som å sin sida använder dessa samma pengar för konsumtionsändamål) så har folkhushållet inte sparad ett dugg! Vad som skett är inget annat än en förskjutning av faserna i konsumtionen och en förändrad fördelning av konsumtionsvarorna under den ifrågavarande perioden. Ett folkhushåll har sparad endast då en del av socialproduktens konsumtionsvaror användes till försörjning av de arbetare, som erfordras för framställning av varor vilka tjänar den kommande produktionen. Endast då har ett folkhushåll sparad när dess produktionskapacitet höjes under ifrågavarande period, liksom då den private spararen medelst sina insättningar

stärker sin kapacitet. — Hos höga finansmyndigheter råder det i dessa saker nästan överallt en oroväckande brist på förståelse, en nästan rörande naivitet som härrör sig från att man i den nationalekonomiska terminologin mestadels försummar att klart säga ut om man betraktar ett visst fenomen ur privatekonomisk eller ur nationalekonomisk synpunkt. Eljest skulle man riktigast tala om ett »p-sparande» om det gäller privatekonomiskt sparande, och om »f-sparande» då det gäller folkhushållningssparande; liksom man borde tala om »p-kapital» eller om »f-kapital».

Allt detta var endast en anmärkning inom parentes. Det är nära nog tragikomiskt att iaktta hur ljuset från fakta och de oföränderliga företeelserna slutligen bryter igenom begreppens virrvarr och den nationalekonomiska dimman. Men enbart lustigt tycks det när just precis finansdiktatorerna, som försöker lösa cirkelns kvadratur och vill plocka av skattesubjekten mer än deras samlade inkomst under den ifrågavarande produktionsperioden¹, samtidigt med oskuldsfulla miner bedriver sparpropaganda. Därvid förbiser de helt och hållet att beskattning *utöver* det i den järnhårda lagen om skatteförmåga oföränderligt stipulerade maximum är helt enkelt oförenligt med sparande.

Först på allra senaste tid skymtar man vissa ansatser till vad jag skulle vilja benämna instinktivt riktig förståelse även på sparandets område. Först på senare tid börjar det propagandistiskt enda effektiva slagordet att slå igenom: *Skattefritt sparande!*

I Danmark blev, i samband med ungarlsskattens införande, en specialkategori gynnad med ett visst skattefritt sparande, och i Schweiz har en liten grupp egentligen mer välmenande än insiktsfulla gåpåare (Gotthardbund) skrivit skattefritt sparande på sitt banér.

Denna tanke måste tas på allvar. Vad det gäller inkomstbeskattningen har redan överallt tanken på att ta hänsyn till existensminimum slagit igenom, men tyvärr endast formellt. Vissa minimibelopps frihet från inkomstskatt, lika för alla skattepliktiga, motsvarar inte på långa vägar de nationalekonomiska fordringarna. Tendensen att ta hänsyn till individuella omständigheter, som t. ex. familjestånd o. a., kan inte förnekas. Det krävs emellertid en fullständig omformning av skatteväsendet, för att pålagorna äntligen till en viss grad automatiskt skola kunna

¹ Observera alla de rent nationalekonomiskt sett löjliga försöken till effektiv kapitalbeskattning och de städse förhärjande följderna därav.

specifieras, alltså utan att låta skatteapparaten svälla ut i det omåttliga och utan att uppställandet av taxeringslängderna blir till en för vanliga dödliga obegriplig vetenskap.

Men sparminimum, till vilket hänsynstagandet inte är mindre viktigt än till existensminimum, är ännu ingenstans skattefritt, änskönt sparandets befriande från skatt just är varje starkt skatte-trycks korrelerat. Man må inte låta sig förvillas. Maximal beskattning utan skattefrihet för sparandet är något ogörligt och leder ovedersägligt inte bara till kriser utan också till statsekonomins sammanbrott. Sparpengarnas befrielse från skatt är också den enda verkligt verksamma formen för sparpropaganda, i en tid då förtroendet till statshushållningen och valutan är rubbat. Endast denna befrielse förmår att återställa förtroendet till det statsfinansiella handlandet.

Tekniskt sett är skattefriheten lätt genomförbar. Envar tillerkännes rätten att i en av de för detta ändamål privilegierade bankerna låta utfärda en speciell skattefri sparbok. I denna sparbok inklistras årligen en talong på vilken den för ifrågavarande är skattefriförklarade sparsumman är angiven. Denna talong kunde skattemyndigheterna bifoga debetsedeln (perforerad och gummerad) och å densamma skulle utom spararens namn, adress och skattekontonummer även den skattebefriade summan utskrivas. Om lagen ifråga frigivit t. ex. 5 % av inkomsten för skattefritt sparande, hade bokinnehavaren rätt att under skatteåret (i belopp efter behag) insätta upp till den på talongen angivna summan. Uttagningar på boken skulle naturligtvis vara tillåtna när som helst, och endast det vid årets slut effektivt insparade beloppet — noterat av banken och av densamma bekantgjort till skattemyndigheterna — få avdragas vid nästa deklaration och taxering. Blir denna summa under följande skatteår genom uttag förminskad, så blir minusdifferensen påförd taxeringsbeloppet. Blir den genom ytterligare insättningar ökad, så är det nysparade beloppet bara att dra utav. Varje av banken vid slutet av ett skatteår annoterat tillgodohavande kan — såvida boken också sedan uppvisar det härtill erforderliga tillgodohavandet — efter tre eller fem år på bokinnehavarens begäran överlämnas till denne, eller överförs till ett fritt konto eller skattepliktig sparbok, utan att denna transaktion involverar en höjning av taxeringen. De skattefria sparinsättningarna måste väl också förräntas på sedvanligt sätt, enär eljest under omständigheter folk skulle föredra en mera bekvämt hanterlig sparbok framför en

skattesparbok. De privilegierade bankerna åligger det att vid slutet av varje skatteår till finansministern meddela den samlade summan av sina skattefria sparinsättningar.

Mot dessa förslag kan måhända tvenne invändningar göras. Framför allt den, att förut insparade belopp kunde användas för insättning på den skattefria sparboken, med följd att skattelättnaden också tillerkändes »kapitalister» utan att nysparande därmed åstadkoms. Nu kommer väl ingen, som är i stånd att spara på nytt och därtill med skattelättnad, att avhålla sig från sparande därför att han förfogar över äldre sparsummor, tillräckliga att tillförsäkra honom skattelättnad även utan nysparande. Av denna engångsmöjlighet komma väl endast de att göra bruk som visserligen föfoga över äldre sparsummor, men som inte med bästa vilja i världen äro i stånd att spara på nytt. Sådana sparare kunna vara väl unnade denna i och för sig måttliga lindring, ty de äldre spararna ha hittills varit statskassans verkliga styvbarn. Värdet av deras tidigare sparinsättningar blev ju genom det ständigt stigande skattetrycket och genom den oupphörliga penningvärdeminskningen oskäligt och oblygt minskat, och om nu dessa lurade för en gångs skull finge en liten *récompense* skulle det endast vara att hälsa med glädje.

En annan invändning kunde vara den, att härmed hotar ytterligare belastning av skattemyndigheternas och bankernas tjänstemän; alltså ytterligare en stegring av den redan betänkliga byråkratiseringen. Nu finns det emellertid redan, för genomförandet av det skattefria sparandet, en speciellt kvalificerad tjänstemannakår i offentlig tjänst. Det kan väl inte råda några som helst tvivel om, att förr eller senare avskaffas det Krångelsveriges missfoster som kallas motboken. Därmed blir en hel kår förebildligt skolade och rutinerade offentliga tjänstemän lediga, en kår för vilken det under alla förhållanden på något sätt måste sörjas. För dessa tjänstemän vore handhavandet av de skattefria sparböckerna en lätt uppgift. Antalet skattefria sparare må bli större eller mindre än antalet motboks innehavare nu är, insättningarna och uttagningarna kommer givetvis inte att ens tillnärmelsevis bli så täta som då det gäller användandet av motboken. Kanhända skulle denna nya uppgift åt Systemets effektiva tjänstemän rent av underlätta motbokens avskaffande — vilket skulle vara en önskvärd biverkan av det skattefria sparandet.